

A meghívott szakértők ismertették előadásukat.

1. Stefan Tangermann

(Department of Agricultural Economics and Rural Development)

Európa agráriumának számos kihívással kell szembenéznie, azonban egy kihívás, amelyet a Bizottság közleménye nem említ, az a bizonytalansági tényező a közvetlen kifizetések esetében. A közvetlen kifizetések célja, hogy kompenzációt nyújtsanak a gazdák számára, azonban a közvetlen kifizetések fennmaradásáról hosszú távú döntések nem születtek. Nem értek egyet azzal, hogy a közvetlen kifizetések jelentik a legfőbb megoldást a kihívások kezelésében. Az élelmiszerellátás biztonságát önmagában nem oldjuk meg a gazdák támogatásával. Kérdés, hogy a közvetlen kifizetések javítják-e az EU versenyképességét és termelékenységét?

Az aktív gazda definiálásánál nagyon nehéz elhatárolni a gazdákat azokról, akik nem mezőgazdasági célokra használják a termőföldet. A "dolgozó gazda" és "nem jelenlévő tulajdonos" kategóriák megkülönböztetése szintén szükséges.

A gazdaságokban és a közigazgatásban egyaránt csökkenteni kell az adminisztrációs terheket, többek között a kereszt-megfelelőség kritériumait, így a gazdaságok versenyképesebbé válhatnak.

A közvetlen kifizetéseket méltányosabbá kell tenni, azonban nem feltétlen igazságos, hogy minden gazda ugyanannyi támogatásban részesüljön. A jövedelem szerinti besorolás ötlete támogatandó, de világos és egyszerű rendszer kidolgozása szükséges.

A javaslat legújyszerűbb eleme a környezetvédelmi komponens, amely a közvetlen kifizetések egy részét felváltja majd, de a jövedelem kiegészítést nem oldja meg.

Következtetések

A bizottsági dokumentum valóban fontos kihívásokat fogalmaz meg, de a javasolt változtatások korlátozottak. Az élelmiszerellátás biztonsága terén valódi versenyképességre van szükség, ami véleményem szerint az innováció, az oktatás, és a kutatás-fejlesztés támogatása, az adminisztráció csökkentése, a földpiac hatékonyabb működtetése és a földárak csökkentése révén valósítható meg.

A környezetvédelmi komponens nem irányul célzottabb szakpolitikára, illetve ezen intézkedések

véleményem szerint nem az első pillérbe tartoznak.

A javaslatban ki kell hangsúlyozni, hogy a mezőgazdaság képes közjavak előállítására. A közvetlen kifizetések átstrukturált rendszerét nem területalapon, hanem a közjavak előállítása alapján kell kidolgozni.

2. Vincent Chatellier

(Inra SAE2, Nantes, France)

A Közös Agrárpolitikának WTO-kompatibilisnak kell lennie. A bizottsági javaslat két fontos kérdéssel nem foglalkozik, ezek a vámtarifák kérdése a fejlődő országokban és a WTO megállapodások nem kereskedelmi aspektusai. A dokumentum szintén nem tartalmaz tervezést arra az esetre, ha a KAP költségvetése 10-15-20 százalékkal csökken.

Az áringadozások kiváltó okainak tekintetében nincs közös álláspont a közgazdászok körében.

Az egységes területalapú rendszer nem került kiigazításra és néhány ágazat speciális helyzetben van. A termelési költségek jelentősen nőttek néhány ágazatban, a gabonaárak növekedése komoly zavarokat okozott például az állattenyésztési ágazatban. Megfigyelhető, hogy a gazdaságok diverzifikáció helyett egyre inkább szakosodnak annak ellenére, hogy a második pillér intézkedései a diverzifikáció támogatására irányulnak. Az áringadozások kiküszöbölésére és a válságok túlélésére leginkább az autonóm gazdaságok képesek.

A Bizottság javaslatában a kereskedelmi aspektusok nem kerültek kidolgozásra. A vámtarifák csökkentése veszteséget jelent a mind a termelő, a fogyasztó és az adófizetők számára is. A fogyasztó számára abban az esetben kompenzálható ez a veszteség, ha biztosított, hogy az importált termékek fogyasztása nem jelent számára kockázatot.

A WTO többoldalú megállapodásaiban fokozatosan csökkenti a vámtarifákat, amely felveti a kérdést, hogy az érzékeny termékek esetében az Unió milyen koncepciót kövessen. A vámtarifa válsághelyzetben nagyon is hatékony eszköz egy adott ágazat biztonsága szempontjából. A gabonafélék és a sertéshús ágazata kevésbé, míg a marhahús ágazat a jelentős import miatt fokozottan érzékeny a vámtarifák szabályozására.

Az exporttámogatások terén a bizottsági dokumentum nem szolgál új elemekkel és sugallja, hogy a WTO által 2008-ban hozott döntések érvényesek. Felmerül a kérdés, hogy az exporttámogatások megszűnése után az Európai Unió milyen stratégiát válasszon?

A rendelkezésre álló piacsabályozási eszközök közül kiemelendő a biztonsági raktározás. Mivel a fejlődő országok élelmiszerhez való hozzáférése korlátozott, számukra nagy szükség van erre a támogatásra.

Fontos, hogy a Közös Agrárpolitika költségvetése rugalmasabb legyen, hiszen rendkívüli helyzet esetén erre szükség van és a Bizottság javaslatában nem szerepel ezirányú stratégia. A biztonsági háló szintén indokolt potenciális válságkezelési mechanizmusként, azonban a beavatkozási eszközök tartós válság esetén korlátozottak.

A kockázatkezelés területén a jövőbeli ügyletek nagyon fontosak, viszont az árképzésre

nincsenek hatással és nem minden ágazatban alkalmazhatók.

Új eszközként alkalmazható lenne bizonyos pénzügyi takarékosági rendszerek létrehozása a gazdák számára.

A tejkvóta rendszer a mai napon már szerepelt a Szakbizottság napirendjén. Előnye, hogy területalapú rendszer és működtetése nem költséges. Negatívuma, hogy nem teszi lehetővé a források igazságos elosztását, és mesterségesen hozzájárult a termelési költségek növekedéséhez. A tej- és tejtermék ágazat szerződésai nem fogják megoldani az ágazat minden problémáját. A kvótarendszer eltörlése után területi koncentráció alakulhat ki, a hátrányos helyzetű régiók nehézségeit pedig szintén figyelembe kell venni.

3. Jámbor Attila

(Assistant professor, Corvinus University of Budapest)

A Bizottság közleménye három fő kihívást nevesít: a gazdasági, környezeti és szocio-territoriális kihívásokat.

A gazdasági kihívások közé tartozik többek között a fenntartható élelmiszertermelés, az élelmezésbiztonság, és a piac stabilitása.

A környezetvédelmi kihívások terén a leghangsúlyosabb elem a közjavak szolgáltatása, a javaslatban szerepel még a zöld növekedés és az éghajlatváltozás, azonban ezekhez nem társulnak konkrét javaslatok.

A legjelentősebb hiányosságok a mérési módszerek terén jelentkeznek, hiszen felmerül a kérdés, hogy a közjavak értékét hogyan és ki fogja felmérni? Egy szakpolitika sikerességét csak hatékony és objektív mérési módszerek segítségével lehet megvizsgálni.

A szocio-territoriális kihívások terén a dokumentum ködös vidékfejlesztési javaslatokat tartalmaz konkrétumok nélkül. A javaslatok túl általánosak és nem veszik figyelembe az új tagállamok gazdasági struktúráját, hiszen az új tagállamok esetében a kiscgazdaságok részben vagy teljes mértékben önfenntartóak.

A különböző területek igényeinek figyelembevételével mellett differenciáltan kell fellépni és nem lehet "konfekció-megoldásokat" alkalmazni.

Általánosságban elmondható, hogy a vidékfejlesztés szerepe a Bizottság javaslatában nem elég hangsúlyos. Új kifejezésként szerepel a kockázatkezelés és az innováció, azonban sok részlet még kidolgozásra vár, például a jövőre vonatkozó prioritások, a vidékfejlesztési politikák kiértékelése és a költségvetési kérdések.

A jövőbeli prioritások esetében a főcímek a jelenlegi struktúrát ismétlik meg, amiből arra következtethetünk, hogy a vidékfejlesztés jövőjében nem számíthatunk gyökeres változásokra. Kétséges továbbá, hogy a költségvetés hogyan párosul a célkitűzésekhez. Hiányosság, hogy a vidéki szegénység kérdése egyáltalán nem szerepel az anyagban, pedig az ez elleni harc a vidékfejlesztés kulcsfontosságú eleme kell, hogy legyen. Fontos célnak kellene lennie, hogy a vidéki és a városi lakosság jövedelme közötti különbségeket csökkentjük.

A vidékfejlesztési szakpolitikák kiértékelése terén a javaslatban a jelenlegi értékelő rendszer kritikájáról olvashatunk. A jelenlegi mutatók nem irányulnak az folyamatok és jelenségek okainak feltárására. Sokkal eredményorientáltabb értékelésre van szükség Európában, hiszen a szakpolitikák kidolgozói számára a célkitűzések és eredmények összehasonlítása adhat objektív visszacsatolást.

A különböző programmegvalósítási szintek értékelésénél kétféle mérési módszert kell alkalmazni: a makro megközelítést, ahol az információk összegyűjtése, illetve a mikro megközelítést, ahol az információk felbontása történik. A jelenlegi rendszer mutatóit egyrészt felül kell vizsgálni, hogy a jövőbeli agrárpolitika eredményesebben feleljen meg a célkitűzéseknek, másrészt mikro megközelítési módszerek, például az okokat feltáró esettanulmányok kidolgozására van szükség.

Számos európai dokumentum (pl. költségvetési felülvizsgálat) utal arra, hogy a KAP költségvetését csökkenteni fogják, ami azt jelenti, hogy pillérenként és tagállamonként újra kellene strukturálni a forrásokat. Számos második pillérbeli eszköz az első pillérbe kerül, ezt az átstrukturálást a költségvetési sorok is követik. Az újraszervezésben a tagállamoknak is aktív szerepet kellene vállalniuk.

A javaslatban felmerül az objektív kritériumok használata is, ám nehéz olyan konkrét mutatókat találni, amelyek megfelelnek ennek az objektivitási kritériumnak. Javaslatom szerint a Natura 2000, az egy főre eső GDP és a mezőgazdasági területek mérete megfelelő mutatók lehetnek. Világosak, Európa- szerte használatosak és tükrözik a szociális, mezőgazdasági és gazdasági szempontokat is.

A vidéki emberek azt szeretnék, hogy az életkörülményeik javuljanak. Véleményem szerint a vidékhez kapcsolódó valamennyi szakpolitikának egyetlen alapon kellene összpontosulnia, ami hatékonyabb lenne, csökkennének vagy megszűnnének az átfedések és javulnának a koordinációs lehetőségek is.

Jelenleg a vidékfejlesztési programokat különböző tagállami hatóságok és igazgatóságok kezelik, amelyek nem vidéki jellegűek, az egyetlen közös alap létrehozása e tekintetben is javítaná a hatékonyságot.

Következtetések

Részleges következtetések a tervezés jelenlegi fázisában már levonhatók.

A javaslatok a legtöbb esetben túl általánosak és csak bizonyos mértékben egyeztethetők össze a kihívásokkal. A Közös Agrárpolitika jövőjének tervezésekor számos intézményi tényezőt is figyelembe kell venni.

A második pillérben kisebb arányban szerepel a vidékfejlesztés. Ez nem feltétlenül jelenti a vidékfejlesztés szerepének csökkentését, hiszen sok második pillérbeli intézkedés a környezetvédelmi aspektusok keretében az első pillérben kap helyet.

Általánosságban elmondható, hogy jelentős változásokra nem számíthatunk.

A vidéki szegénység elleni küzdelem, mint prioritás mindenképpen szerepet kell, hogy kapjon a KAP tervezésében.

A vidékfejlesztési politikák kiértékelésének eredményközpontúnak kell lennie. Ez egy kettős

mérési módszer felállításával valósítható meg, mind a használt mutatók, mind a megfogalmazott célkitűzések tekintetében. Ezen objektív kritériumok lehetnek a Natura 2000, az egy főre eső GDP és a mezőgazdasági területek mérete.

Valamennyi vidékfejlesztési szakpolitikát egyetlen alapba kellene integrálni, ami több szempontból is hatékonyabbá tenné a jelenlegi politikát.

A Közös Agrárpolitikának a jövőben mindenképpen a mezőgazdaság sokféleségét kell hangsúlyoznia és "konfekció-megoldások" helyett az eltéréseket figyelembe vevő megközelítésre van szükség Európa teljes területén.

Vita

Deß képviselő, a téma felelőse szerint a környezetvédelmi intézkedéseket, a Bizottság javaslatával szemben, a második pillérben kellene szerepeltetni annak érdekében, hogy az intézkedések sokszínűségének eleget tegyünk.

Figyelembe kell venni, hogy az agrárreformnak nem szabad további bürokratikus terheket jelentenie a gazdák számára, nem szabad, hogy új ellenőrző, közigazgatási és szankciós mechanizmusok lépjenek életbe.

Kérdés, hogy a szakértők támogatják-e, hogy a két pillért egyértelmű határvonal válassza el egymástól? Ennek megfelelően az első pillérbe az általános mezőgazdasági szolgáltatások, a másodikba a célzott, közjavakra vonatkozó, a gazdák teljesítménye alapján meghatározott intézkedések kerülnének.

A vidékfejlesztésnek továbbra is a mezőgazdaság keretén belül kell maradnia, ahol természetesen a társfinanszírozást kell előnyben részesítenünk.

A vidéki szegénység ellen az infrastruktúra fejlesztésével lehet hatékonyan fellépni.

Capoulas Santos megerősítést várt arra vonatkozóan, hogy a Közös Agrárpolitika egy komplex modell, amelynek legitimitását a WTO előtt is bizonyítani kell.

Dorfmann szerint ésszerű lenne megvizsgálni, hogy az egyes tagállamok a második pillérben mennyire voltak hatékonyak és mit valósítottak meg a környezetvédelem terén. Hogyan lehet kötelező érvényűen megerősíteni a második pillért, és többet követelni a tagállamoktól ott, ahol eddig keveset, vagy semmit sem tettek?

A kisgazdák támogatása és a bürokrácia leépítése szempontjából megfontolandó javaslat lenne pl. öt évre előre kiutalni a támogatást azon gazdaságok számára, akik évente párszáz eurós támogatásra jogosultak.

A vidéki népesség elöregedésének kérdése teljesen hiányzik a dokumentumból.

Siekierski kiemelte, hogy fontos, hogy a kihívások világosak és érthetőek legyenek. Rugalmasabbá kell tenni a költségvetést a célkitűzések megvalósítása érdekében.

Kalinowski egyetértett Tangermann Úrral abban, hogy az agrárágazat versenyképessége folyamatosan gyengül az Európai Unióban. Meg kell vizsgálni, hogy van-e mozgástér, megtalálható kompromisszum a korszerűsítés, a szociális igények és a környezetvédelem terén? A közvetlen kifizetések újraelosztásánál figyelembe kell venni a régiók és tagállamok különbözőségeit.

Az eszközök és a pénzforrások első és második pillér közötti elosztása terén döntésre kell jutni és figyelembe kell venni az európai agrárágazat különbözőségeit.

Reimers hangsúlyozta, hogy a társfinanszírozás problematikáját meg kell oldani a vidékfejlesztés intézkedések terén és el kell kerülni, hogy a társfinanszírozás kizáró kritériummá váljon. Kiemelte továbbá, hogy a népesség elöregedése a vidéki területeken nagyon gyorsan következik be. Ennek kezelésére eszközként a második pillér intézkedései szolgálhatnak. Nem szabad, hogy a túlságosan sok célkitűzés megfogalmazásával a források és a rendelkezésre álló eszközök elaprózódjanak.

Agnew véleménye szerint a második pillérből támogatást kaphatnának a hulladékégetők, a baromfitenyésztő telepek és a gabonaraktárak korszerűsítési intézkedései (pl. épület beruházások, portalanítás, védősisakok).

Häusling szerint az első pillér "zöldebbé tétele" igenis kompatibilis a WTO előírásaival. Az első pillér "zöldebbé tétele" és a második pillérbeli környezetvédelmi intézkedések megvalósítása az egész rendszer hatékony működésének feltétele.

Kalniete hangsúlyozta, hogy a közvetlen kifizetések kérdése Lettországból nagyon fontos. Javaslatára szerint - amellyel a lett gazdák többsége is egyetért - a közvetlen kifizetéseket a támogatás legmagasabb és a legalacsonyabb szintje mellett kell meghatározni. Egy világos és rugalmas rendszer érdekében az alsó határt az átlagos európai kifizetések 75 százalékában, a felső határt a 125 százalékában kellene megállapítani.

Az objektív kritériumok kialakításánál az egy főre jutó GDP és a mezőgazdasági földterületek mérete mellett mindazon kiadásokat és költségeket figyelembe kell venni, amelyek a földterületek megművelésénél, gondozásánál jelentkeznek, például a munkaerő- és a technológiai ráfordításokat is.

Nicholson határozottan foglalt állást tekintetben, hogy a Közös Agrárpolitikának az agráriumot támogató, és nem környezetvédelmi vagy szociális politikának kell lennie.

Rodust kérdése Tangermann Úrhoz, hogy a gazdák számadását a jövedelmi helyzetükről technikailag hogyan tartja megvalósíthatónak?

Stefan Tangermann válasza a vitában feltett kérdésekre

Véleményem szerint a közjavakat a második pillérben lehet eredményesebben és célzottan támogatni. Nem minden földterület alkalmas közjavak előállítására, ezért itt differenciált megközelítés szükséges.

A társfinanszírozás esetében alapvetően helyes, hogy a tagállamok is hozzájárulnak a finanszírozáshoz, mivel nekik is dönteniük kell abban, hogy az egyes tagállamokban és egyes területeken milyen közjavakra van szükség. Annak érdekében, hogy ne a források felhalmozásáról legyen szó, javaslatom szerint a tagállamok EU költségvetéséhez való pénzügyi hozzájárulásának csökkentésével arra teremtünk meg a lehetőséget, hogy a tagállamok társfinanszírozói és döntéshozói szerepet vállaljanak a második pillérben. A közjavak finanszírozásának eszköze a közvetlen kifizetések szerződéses módon való meghatározása lehetne. A gazda és a közigazgatási szerv között létrejött szerződés határozná meg azt, hogy specifikusan milyen szolgáltatás alapján jogosult a gazda a támogatásra. A masszív elvándorlás nem jelent problémát az élelmezésbiztonság szempontjából, hiszen nem csökken a megművelhető földterület aránya és nem az elvándorlás okozza a termelés csökkenését. A közvetlen kifizetések méltányos elosztásának alapja a kedvezményezettek jövedelmének megállapítása kell, hogy legyen.

Vincent Chatellier válasza a vitában feltett kérdésekre

Az egységes területalapú kifizetések átcsoportosítása során minden részletet ki kell dolgoznunk és figyelembe kell venni a kockázatokat.

A támogatások felső határának jövedelem alapján való meghatározásánál pontosan meg kell szabnunk a támogatások kedvezményezettjeinek körét.

Jámbor Attila válasza a vitában feltett kérdésekre

A vidékfejlesztési politika nem csupán a mezőgazdaságról szól és nem képes a vidék összes problémájának megoldására.

A vidékfejlesztési programok kiértékelési rendszerében jelenleg több mint száz mutatóval dolgozunk, amit mindenképpen egyszerűsíteni kellene.

A vidéki szegénység valóban összefügg a vidéki lakosság elöregedésével. Ezeket a kérdéseket egy európai szakpolitika keretében kellene kezelni.

Kapcsolódó anyagok:

- [**A Bizottság közleménye: A KAP jövője 2020-ig: az élelmezési, a természetes erőforrásokat érintő és a területi kihívások kezelése**](#)
- [**Közlemény a képviselők részére: A KAP jövője 2020-ig: munkadokumentum a 2010. november 18-i bizottsági közleményről**](#)